Ч. 218 (10.895). Львів, неділя 3. жовтня 19.6 Рік XLIV
Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло", Львів. — Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол. — За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до адміністрації.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Пілсудський головою уряду.

Сойм не буде розвязаний. — Що на це вплинуло? — Який буде склад нового уряду?

Варшава, 1. жовтня 1926.

Несподіванкою нинішнього дня є місія в справі утворення уряду, яку дістав і приняв Пілсудський, не зважаючи на те, що нераз у розмовах з журналістами заявляв, що має намір обмежитися у своїй праці виключно до ресорту міністерства військових справ. Приняття Пілсудським цеї місії викликало у всіх політичних колах Варшави живе здивування і ріжні коментарі.

До 7. год. вечером не було ще сформованого уряду прем. Пілсудського, хоч уже від 12 год. вполудне подавано майбутній склад нового уряду. Яка причина цеї проволоки, невідомо.

Хід подій нинішнього дня такий: Вже від 9. год. ранку прем. Бартель урядував у президії Ради міністрів, де відбув чергою конференції з кількома міністрами. В год. пів 10. відбув конференцію з марш. Ратаєм през. Мосціцький. Після того цивільна канцелярія президента повідомила журналістів, що президент держави доручив місію утворення уряду марш. Пілсудському. Пілсудський цю місію приняв.

В год. 12·30 уряд прем. Пілсудського представлявся так: премієр і міністр військових справ — Пілсудський; міністр внутрішніх справ — ген. Славой Складковський; міністр торгу — Квятковський; міністр комунікацій — Ромоцький; міністр судівництва — Майштофович; міністр рільництва — Нєзабітовський (зі Львова); міністр праці — Юркевич.

Можливі зміни в цьому уряді такі, що теку міністра освіти дістав би Еренкрайц (з Вильна), а міністерство прилюдних робіт мало би бути знесене. Бартель мав би обняти становище віцепремієра в новому кабінеті. Міністра судівництва Маковського виеліміновано з нового уряду, бо між ним і Пілсудським були значні ріжниці й непорозуміння.

Про причини, що веліли урядові не розвязувати сойму, ходять ріжні чутки. Кажуть, що рішили тут огляди господарської натури (?), а також телеграма міністра закордонних справ Залеського, що не радив розвязувати тепер польські законодатні тіла. Одно певне, а саме, що всі чотири т. зв. господарські міністри були противниками концепції розвязання сойму.

Щодо дальшої долі сойму й сенату, то справа представляється так: є дві можливости, а саме або розвязання законодатних тіл, або дальша співпраця уряду з соймом. З теперішніх настроїв виходило би, що новий уряд не думає вже предкладати президентові держави до підпису внесення на розвязання сойму. Натомісць є майже певною річю, що в теперішній хвилі уряд не стане перед соймом і теперішня сесія буде замкнена. Новий уряд представиться соймові щойно в листопаді, коли він буде скликаний на т. зв. бюджетову сесію.

Новий уряд буде, як запевняють, остаточно сформований завтра, в суботу 2 ц. м.

Напад на пос. Здзеховського.

Дня 1. жовтня над раном до мешкання посла Здзеховського впало кільканацятьох офіцерів, що виважили двері, стероризували служачого револьверами, а потім усі кинулися на Здзеховського й били його прикладами револьверів. Пос. Здзеховський зімлів. Він має кілька глибоких ран на голові, на плечах і рамени. Напасники лишили газову бомбу й забрались. Цілий напад не тягнувся довше як 5 хвиль, тому пос. Здзеховський не міг запамятати вигляду напасників. Зізнав лише, що були в мундурах офіцерів і жандармів. Слідство в справі нападу веде військ. влада. Здзеховський зізнав перед комісарем політ. поліції, що напасники підчас нападу кричали до нього: „То за військовий бюджет, за ощадности, щоб ти не мішався до військового бюджету!"

Посольські дієти виплачено!

Соймова каса зачала сьогодня в год. 5 попол. виплачувати дієти послам і сенаторам. Також той факт пояснюють тим, що уряд не бере тепер під увагу розвязання законодатних палат.

Англія дала згоду Литві на договір з більшовиками.

Варшава, 1. жовтня 1926.

Більшовицько-литовський торговельний договір містить цілу низку господарських уступок у користь Литви. Крім того Литва дістала ріжні концесії в транзитових справах і користає з тих самих полекш, які мають в СРСР. Німці.

Одночасно подають, що Литва дістала на заключення договору з більшовиками згоду рішаючих чинників Ліги Націй ще в часі її вересневої сесії в Женеві. Литовська делєгація в Женеві вже тоді подала була делєгатам Англії й инших держав зміст того договору, а що одержала відповідь, що в ньому нема нічого, що противилося би статутові чи ідеям Ліги Націй.

Стріча Чемберлєна з Бріяном.

Льондон, 1. жовтня 1926.

З Ліворна повідомляють, що Чемберлен після розмови з Мусолінієм відїхав на яхті „Дельфін" до Генуї, відки залізницею вернеться до Льондону. Міністер задержиться в Парижі, де стрінеться з Бріяном.

Нінчіч у Парижі.

Париж 1. жовтня 1926.

Югословянський міністр закордонних справ Нінчіч приїхав до Парижа і повідомив французький уряд, що думає доповнити югословянський договір умовою з Австрією, Грецією і Польщею. Нінчіч конферував із Бріяном.

Муссоліні проти Німців.

Льондон, 1. жовтня 1926.

„Дейлі Телеграф" подає, що на конференції в Ліворні Муссоліні спротивився новому поділові кольоніяльних мандатів на користь Німеччини. Він взагалі проти віддачі Німцям їх колишніх кольоній. Англійські часописи пишуть, що Муссоліні прямує до утворення союзу між Італією, Грецією, Румунією і Болгарією, що був би спрямований проти Югославії.

Інтервенція Англії в Сирії.

Льондон, 1. жовтня 1926.

В Сирії вибухли поважні заворушення. Війську не вдалося здавити їх. Найгрізніший є повстанський рух на південь від Дамаску, що загрожує тамошнім чужинцям. Англійський уряд заявив, що тому, що годі мати гарантію, що місцевий уряд забезпечить життя і майно чужинців у Сирії, Англія приневолена інтервеніювати. В тій цїли вишле до Сирії сильні військові відділи. Король Іраку Файзаль має посередничити між французьким урядом і сирійськими повстанцями.

Уступлення британського амбасадора в Берліні.

Льондон 1. жовтня 1926.

Льорд Деберной, британський амбасадор у Берліні, уступає зі свого становища в перших днях жовтня. Амбасадором у Берліні був Деберной від заключення мира в 1919. р., брав участь в укладанні пляну Доза і в заходах коло заключення льокарнського пакту.

Деґрадація еспанських змовників.

Відень, 1. жовтня 1926.

З Мадриту повідомляють, що воєнний суд здеґрадував 4 полковників, 12 майорів, 18 капітанів, 3 поручників і 5 підпоручників артилерії за участь в останнім бунті.

Чехословацькі журналісти в нафтовому басейні.

Дрогобич, 1. жовтня 1926.

Нині приїхала до Дрогобича прогулька чехословацьких журналістів. Після привитання журналістів заст. марш. Підстров ським поїзд відїхав до Борислава. В Бориславі витали прогульку представники палати роботодавців і союзу інжинірів та техніків. Опісля прогульковці автами відїхали до Городища. Тут серед соток нафтових шибів на українській землі виголосив реферат про „польський" нафтовий промисл польський інж. Фінгергут. Потім гості відвідували поодинокі шиби. Вечером прогулька відїхала до Дрогобича.

Новий костел у Львові.

Львів, 2. жовтня 1926.

З нагоди відреставрування здавна нечинного й запущеного костела св. Бриґіди в карній вязниці у Львові при Казимирівській улиці, відбулося його посвячення. В посвяченні взяв участь сам архиеп. Твардовський і віцевоєвода Екгардт та представники польської преси. Гостей привитав промовою през. апеляційного суду Червінський. Він говорив про горожанське і суспільне значіння опіки над вязнями, а окремо підкреслив, що слід справедливо обходитися з вязнями, не переслідувати їх і не бити. Додержання цих принципів буде пильнувати він сам.

Костел відновлено заходом польських жінок, згуртованих в „Колі Пань Т. Ш. Л.", яке розвиває між вязнями живу просвітну діяльність. До відновлення причинилася також управа вязниць і инші польські чинники.

Біржа.

Гроші.

Під впливом вістей з Варшави на приватній біржі тенденція була легко знижкова і за доляра платили 9·075, пізнійше курс ослаб і продавали доляри по 9·05.

Збіжа.

Пшениця двірська 44·50—45·50, пшениця селянська 42—43, жито галицьке 31—32, ячмінь галицький 27—27·50, ячмінь пастівний 24·75—25·25, овес галицький 24—25, гречка 27·75—28·25 бараболі промислові 5·25—5·75.

Воля Народу.

Львів, 2. жовтня 1926

„Як братам і дітям своїм говорю я вам. Передайте від мене поклін українському війську і скажіть, що старий батько Грушевський духом з ним і для нього. В той момент нема нікого дорожчого, як український нарід. Деб я не був, я буду духом з ним і волю свого народу, чогоб вона не вимагала від мене, сповню".

Так говорив проф. Грушевський голова українського революційного парляменту й перший президент Української Держави, що з попелища віків знімалася як фенікс серед заграви пожарищ і потоків крови.

Той велитень творчого духа, що з пожовклих фоліялів, вичуваючи мову століть, створив велику й багату метрику народу, — його історію, став на чолі стихійного руху, щоби писане слово завершити ділом ґіганта. Як професор, учений дослідник, знавець і відтворець минувшини звертався Він до дідів і прадідів, навязуючи нитку до невміруючої слави й упадку попередніх поколінь українського народу, — як громадський діяч, публіцист, парляментарист, як передовий творець сучасности говорив він на протязі 40 літ до сучасників і наслідників, до братів і дітей, ведучи їх до здійснення найвищого ідеалу нації.

І Він передає поклін українському війську, що стало на захист відродженої державности, що зі зброєю в руках вийшло в поле, засіяне кістками і сполочене кровю, щоби здійснити мрію батьків, дідів і прадідів, щоби заспокоїти тугу цілих поколінь, що родилися і вмірали в неволі, щоби здійснити велике бажання народу, — волю нації. Прекрасною і великою мусіла бути важенна хвиля, коли старий батько Грушевський клонився перед українським військом, коли старий борець вітав молодих борців. Бо нічого дорожчого не має для нього, як український нарід, репрезентований його борцями. А на чолі тих будівничих Нової України батько Грушевський, все готовий сповнити волю народу.

І справді, та воля народу персоніфікована шан. ювилятом, воля не одного гурта, не одної партії, навіть не одного покоління, але воля всіх поколінь, минулих, сучасних, а може й будучих, воля тверда, замітна, творча, воля сконденсована, — бистра в думці, ясна в слові, напружена й незломна в чині, — ось що було і є мотором і наказом діяльности проф. Грушевського. І то на протязі 40 літ, все, постійно, на кожному місці, в кожній ситуації, в долі і неволі, без віддиху.

Проф. Грушевський обходить завтра 60 ліття свого життя і 40-ліття своєї безупинної літературно-наукової, громадської, публіцистично-політичної праці. Вже замолоду був він „батьком" всієї України. Тим більше тепер, бо сміло можна твердити, що коли що всіх Українців єднає понад кордони і світогляди, то це особа і діяльність шан. Ювилята. Нестримно-творча, розгоново-діяльна, всеобіймаюча волею народу, воля цілих віків, якої виконавцем, еманацією був і є проф. Грушевський, зігнула його постать, побілила його волосся, насі-

„Тиждень українського Актора“

субота 2. X. Львів — саля Лисенка
ІСПАНСЬКА МУХА
понеділок 4. X. Золочів — саля касона
ІСПАНСЬКА МУХА
второк 5. X. Тернопіль
МОНАХИ
середа 6. X. Рогатин
ІСПАНСЬКА МУХА
четвер 7. X. Калуш
ІСПАНСЬКА МУХА
пятниця 8. X. Коломия
ІСПАНСЬКА МУХА
субота 9. X. Коломия
ДЕНЬ І НІЧ
неділя 10. X. Коломия
КОРОЛЬ ЖИТТЯ 1—2

З нагоди вінчання Вп. Івася Каспрука ук. богослова з Вп. Марійкою Фартухівною зложив на „Рідну Школу“ Вsч. о. Гура Теодор з Королівки-Лежайск 30 зол. Вп. Жертводавцеві складає щиру подяку Головна Управа „Рідної Школи“.

З нагоди 20-літного поматурального зїзду учеників Академічної гімназії у Львові — зложили учасники зїзду на „Рідну Школу“ через о. д-ра Кархута 42 зол. Вп. Жертводавцям складає щиру подяку Головна Управа „Рідної Школи“. 647 1—1

Спортове Т-во „Україна“. Неділя, 3. X. ц. р., на площі С.-Б., год. 3. попол. мечеві змагання С. Ш. — Україна. Вище згадані змагання заповідаються дуже цікаво. Дружина С. Ш., хоч молода, представляє поважного противника, з котрим жде Україну не легка боротьба. Маємо надію, що наше громадянство, що чимраз більше починає інтересуватися спортом, своєю численною присутністю на площі підбадьорить молодих спортовців до дальшої інтенсивної праці в цій ділянці.

ЗАЯВА.

З огляду на те, що Секретаріят У. С. Р. П. не приняв до відома моєї заяви з дня 1. VII. 1926. про мій виступ з соціялістично-радикальної партії, а визначений партійний суд, який мав вирішити, чи я зломив партійну карність і спроневірився програмі через те, що невгодився зі становищем секретаріяту, який рішив, що централю для „Лугів“ і людей, які мали підписати статути централі „Великий Луг“, має визначити секретаріят У. С. Р. П., а не самі „Луги“ —

з огляду на те, що Секретаріят У. С. Р. П. не видав досі ніякого рішення, хоч уже два тижні минуло від замкнення розправи, а я вже четвертий місяць не можу розвязатися з партією соц.-рад., бо Секретаріят не приймає моєї заяви до відома, ані за мнимє зломання партійної карности не виключує мене з партії —

заявляю отсим прилюдно, що з днем 1. VII. 1926, себ-то з днем внесення моєї заяви про виступлення з партії, я перестав бути членом Секретаріяту, Головної Управи і взагалі членом згаданої партії.

Д-р Роман Дашкевич.

ЗАЯВА.

В часописі „Громадський Голос“ ч. 39. з дня 2. жовтня ц. р. в рубриці: „З партійного життя“ — подано до відома, що Секретаріят УСРП. виключив мене з партії за зловільну й підступну діяльність на шкоду Української Соц. Радикальної Партії.

Бажаючи спинити якенебудь баламутство, заявляю, що з соц.-радикальної партії виключено мене тому, що я не міг погодитися з тим, щоби управа партії наставляла централю для товариств рух. і сторожі вогневої „Лугів“ — і як голова львівського „Лугу“ не міг признати такого назначеного комітету, бо обстоював думку, що „Луги“ є і повинні бути безпартійні. А вводження якої небудь партійности, як це хоче зробити Секретаріят УСРП., тільки знищить лугову організацію.

І в цьому мойому становищі Секретаріят УСРП. найшов мою зловільну й підступну діяльність на шкоду партії.

Михайло Козланюк.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

З БРАКУ знакомства пошукую отсею дорогою товариша життя. Тільки інтелігентний, дистингований Українець від 45 літ, може бути бувший старшина, хотяй би без посади. Числю 41 літ, симпатична, на державній посаді, з укінченими університетськими студіями, посагом і гарною випралою. Зголошення під „Дістинкція“, до Адміністрації „Діла“. На аноніми не відповідається. 642 1—1

ПРИИМУ двох академіків з харчем або без від першого. Вулецка 6. II. п. 647 1—1

АРТИСТ українських театрів, відомий у Галичині, шукає на зимовий сезон посади. Може провадити театр. гуртки з найвибагливішим репертуаром, курси для режисерів і аматорів доокoличних амат. кружків, добрий організатор, ідейний робітник. За успіх ручається на підставі великої практики в цьому напрямку. При тому може вести й іншу роботу організаційну чи кооперативну. Першенство — повітові міста. Платня з помешканням після умови. Зголошення й близші подробиці через Адміністрацію для „Артиста“. 1—1

НОТИ на оркестру. В. Безкоровайний: 1) „Думка-Шумка“. 2) „Для розради“, коломийки, 3) „Збірка пісень“, квартет смичковий. 629 2—3

ВИСШИЙ державний урядник, одружиться з гарною, бездітною вдовою або панною до літ 34. Зголошення до Адміністрації під „Урядник“. 621 3—3

ІНТЕЛІҐЕНТА і гарна старша панна вийде заміж за поважнішого кавалера або вдівця. Зголошення до Адміністрації „Буковина“. 635 2—3

ІНСТРУКТОРА домового для хлопчика з IV. народньої і дівчинки з I. народньої шк. пошукується. Зголошення до Уряду парохіяльного в Містковичах п. Самбір. 649 1—1

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

Подяка.

Воля Всевишнього покликала до себе мою найдорожчу жену а многолітну товаришку життя, бл. п. Катрю. Піддавшись з покорою цьому Божому допустови, котрий в сам празник Воздвиження Чесного Хреста вложив на моє слабе рамя сей тяжкий хрест, дізнав я в моїм горю стільки відради і потіхи з усіх сторін, що не всилі кожному з окрема висказати мою подяку. Не можу однак поминути сего, щоби прилюдно не зложити подяки всім Впр. і Всч. Отцям, котрі зі своїми родинами мимо свята прибули віддати останню прислугу бл. п. Катрі, а з окрема Впр. о. дек. Утрисковi за провід в похороні, о. дек. Гірнякові, о. Дуркотові і о. Артимишинові за прощальні потішаючі нагробні слова, місцевим С. С. Служебницям за сердечний і повний посвяти догляд Покійної в часі її тяжкої недуги, рівнож усім Впов. Сусідам, Членам хору з Мостів Великих, делегаціям місцевих Товариств, як також Бутинським і місцевим парохіянам, які так численно взяли участь в похоронах. Нехай Всевишній нагородить Всім щедрою своєю ласкою.

о. Юліян Гумецький,
парох Любелі з родиною.

610 1—1

Позір Українські Еміґранти!

Заки рішитесь виїхати самі або з родиною на зарібки (сезонові роботи) чи то шукати долі в далеких заморських краях, не слухайте намов і підшептів ріжних несовісних агентів, лиш напишіть наперед до одинокого „Товариства опіки над українськими еміґрантами у Львові“ вул. Костюшка ч. 1 а. Воно подасть Вам праводиві інформації в справі Вашого виїзду і щиро порадить, чи, як і куди маєте їхати та заопікується Вами найсовісніше так тут в краю як і в часі Вашої подорожі, а по змозі і на чужині.

Кождий, хто хоче виїхати, нехай для власного добра звернеться особисто або листом о пораду до свого Товариства, долучуючи на відповідь почтову марку.

Не слухайте і оминайте всяких чужих агентів а шукайте поради, помочі і опіки тільки у своїх людей!

Пишіть на адресу: **Товариство опіки над українськими еміґрантами у Львові, вул. Костюшка ч 1 а.** 3-3

Ширіть наш часопис!

До адвокатської канцелярії в Ужгороді (Підкарпатська Україна — Ч. С. Республика) прийму негайно молоду, рутиновану **мундантку**—Українку (евент. мущину, що пише швидко і без блуду на машині Адлер двотастровій латинській і українській). Знаючі українську стенографію будуть мати першенство. Оферти з докладним описом життя і висотою жаданої місячної винагороди слати на адресу: *Д-р Іван Долинський, адвокат в Ужгороді Ч. С. Р.* 608 3—3

Перворядна кравецька робітня в великім повітовім місті пошукує кравця — перворядну силу, який провадив би робітню жіночих і мужеських одягів, знав роботу кушнірську. Зголошення з поданням услівий слати до кінця жовтня ц. р. до Адміністрації „Діла“ під „Робітня кравецька“. 617 2-3

Подяка.

Сею дорогою складаємо щиру подяку усім, що брали участь в сумних похоронних обрядах Тараса Коссака. В першій мірі дякуємо о. Мацюракові і о. Бартецькому за ласкаву участь в похоронах. Дякуємо хорові, що так численно зібрався і дириґентові хору п. Гаврищукові. Щиро дякуємо усім Товаришам бл. п. Тараса, що в часі недуги його відвідували і ним опікувалися. Особливо дякуємо п. Д. Німиловичеві і п. Лемехові, що ніколи не жалували часу і труду як в часі недуги Тараса, так й в часі його похоронів.

648 РІДНЯ.

Подяка.

Отсим складаю Всеч. Духовенству щиру подяку за участь в похоронах мого мужа Олександра, а знакомим, сусідам і всім тим, котрі у так тяжкому горю переслали мені слова співчуття — сердечне Спасибіг.

Бережани, дня 22. вересня 1926.

1—1 640 **Кароліна Дзьобова.**

Загальні Збори

Кружка УПТ. ім. Ганни Барвінок у Львові відбудуться в неділю дня 10-го жовтня 1926 о 4. год. пополудни в комнатах школи ім. Т. Шевченка, Мохнацького 12.

Дневний порядок:

1. Відкриття зборів.
2. Відчитання протоколу з послідних Загальних зборів.
3. Звідомлення з діяльности Старшини: а) секретарське, б) касове, в) Контрольної Комісії.
4. Уділення абсолюторії уступаючій Старшині.
5. Вибір нової Старшини.
6. Вибір делеґаток на Загальний Зїзд Товариства.
7. Реферат: Жіноцтво в культурно-освітній праці між народом.
8. Внесення і запити.

Наколиб о 4-ій родині не зібралося відповідне число членів відбудуться Збори о 5-ій год. без огляду на скількість присутних членів.

646 За Старшину Кружка: 1—3

Евг. Макарушкова голова. **Т. Ліщинська** секретарка.

КОНЦЕСІОНОВАНІ через міністерство курси крою, моделювання і шиття Олени Вархалувної, Кохановського 10 Курси передпол. для Пань на власних матеріялах, вечірні для фахових Пань. Форми на міру. 622 4—(

ВЕЛИКИЙ сонячний покій з харчем для студентові при українській родині біля університету (1 хвиля ходу). Зголошення до Адміністрації „Діла“ під „Сонячний покій“.

МОЛОДА жінка пошукує посади господині у бездітного священика. — Зголошення „Марія“ poste restante Потилич. 62[illegible]

вляючи свій фронт не проти УНД-а, але проти справжніх національних і соціяльних ворогів тієї кляси.

Так ми уявляємо собі змагання до спільного знаменника, так представляємо собі природний партійний розподіл нашого громадянства під Польщею. Вкінці дозволяємо собі висловити погляд, що й обєднанські здвиги народницько-соціялістичних партій тільки вгорі зазначеним способом можуть найти свою позитивну розвязку. **М. Ч.**

Відгуки дня.

Михайло Галицький.

— Галичане, народ рабів!

— Галичане без полету і фантазії.

— Галичане не мають ні розмаху, ні далекозорости.

Такі думки нераз приходиться вислухувати від покликаних і непокликаних.

Все це правда, але... Галичане, коли знайдуть когось, хто їм дає надію на визволення, кому вони вірять і поважають, того стерегтимуть, як ока в зіниці.

Михайло Галицький! — називали Галичане Драгоманова, а ця назва перейшла потім на другого великого Михайла, що прийшов у Галичину.

На Михайла Грушевського.

Прийшов він з Великої України, і зразу закасав рукави та станув до роботи. Згуртував біля себе всіх охочих, влив у них віру й охоту до праці. А найбільше між ними було молоді — здорової і талановитої. Під його проводом розростались юні таланти, кріпшали духом і досвідом. По його вказівках клали тверді основи національної свідомости Галицької Волости.

Михайло Грушевський! — імя, яке вимовляв і вимовляє з пошаною кожний Галичанин, бо знає, що в ньому криється.

Великий дух, невсипуща праця і щира любов до рідної країни.

Ходили за ним Галичане крок у крок, слухаючи його слів, відгадуючи його думки.

А коли Грушевський на чолі України станув, Галичане охороняли його, прибічну сторожу творили.

Князі, гетьмани — володарі землі нашої — татарських людей біля себе тримали, щоб часом землички не розібрали собі.

За наших часів тяжко було за Татарина, як за доброго дипльомата.

Галичане багато крови татарської мають, то й сторожею при Центральній Раді були.

Біля Грушевського на варті, з крісом у руці стояли всілякі наші Алімани, Алібеї, Сарабеї, Мурзаки й инші. А між ними Федь Бей живучий ще, той посвідчити може.

„Татарські люде“ з Галичини сповнили свою повинність. Свойого учителя великого, першого сина народу, сідоголового Михайла Грушевського стерегли і встерегли.

На пожиток і добро цілої України, такої великої, такої славної, яку він зачеркнув і якої так горячо бажає.

Галактіон Чіпка.

НОВИНКИ.

Конфіската. Вчорашнє число нашого часопису сконфісковано за два місця у передовиці „Дивогляд“ і за закінчення статті „За привернення законности“. Є це 90 конфіската цього року.

— **На ювилей проф. Грушевського.** На ювилей проф. Грушевського, який святкує величньо золотоверхий Київ у неділю, 3. ц. м., виїхала зі Львова делегація в складі голови Наук. Т-ва ім. Шевченка проф. Кирила Студинського і директора Національного Музея д-ра Іл. Свєнціцького. Шан. делегати одержали пашпорти в останніх днях і в четвер виїхали до Варшави по візу від радянського посольства. Годиться зазначити, що одержання візи в рад. посольстві не належить до легких річей, одначе сподіємося, що рад. посольство в цьому випадку піде на зустріч львівським делегатам.

— **Напад на монастир.** Дня 28. вересня ц. р. в монастирі Братів Студитів в Зарваниці довершив Павло Патер замаху на настоятеля монастиря Івана Денещука. Павло Патер був свого часу в новіцяті Братів Студитів, одначе з нього його виключено, бо вдачею, ні своїм поведенням не надавався до монашого життя. Дня 28. вересня ц. р. зявився несподівано Павло Патер в монастирі, домагаючись від брата-настоятеля, щоби той його приняв знову в монастир. А коли брат-настоятель дав відмовну відповідь, Павло Патер нагло витягнув бравнінг і стрілив до нього два рази в руку і в легені. Стріли, хоч важкі, на щастя не є смертоносні. Замаховець утік, одначе його арештовано і відставлено до вязниці в карнім суді в Тернополі. Відомість, подана в польських щоденниках, начеб стріляючий був монахом, не відповідає дійсности. Тим більше не має вона ніякої анальогії з подією в кармелітському монастирі. Також непідхожий до монастирського життя новіціянт не може йти в ніяке порівнання з розгнузданим неморальністю кс. Копачом.

— **Після рогатинського конфлікту.** Недавній директор рогатинської гімназії Антін Крушельницький, який мусів уступити зі свого становища з огляду на конфлікт, що виринув був між ним і його прихильниками з одного боку і більшістю рогатинського громадянства, згуртованого в кружку „Рідної Школи“ з другого,— став директором жидівської гімназії рабіна Х. Шапіри в Коломиї. Ще всім нам в свіжій памяти завзята боротьба, яка зчеклась була біля особи проф. Крушельницького в пресі і в громадських установах, а яка скінчилася його звільненням із усіх шкіл УПТ. Стоючи осторонь тієї боротьби й не апробуючи деяких її фаз і уживаних прийомів, всетаки з прикрістю приходиться стверджувати факт, що визначний педагог і письменник примушений виховувати жидівські діти замісць наших.

— **Хто їде до Станиславова** на ярмарок, одержить звідти поворотну знижку 66 проц. без огляду на те, якою клясою схоче їхати. До знижки мають право тільки члени груп що найменше 30 осіб. Комітет ярмарку дасть ближчі інформації на місці, як їх дістати.

— **Міська хроніка.** Арештували якогось Бернарда Пельца, який до спілки з краківськими фальшівниками фабрикував 50 золотівки. У мент арештування він проковтнув один такий банкнот, найцінніший з усіх, бо на ньому були вписані прізвища його спільників. Коли цей папір лікар добув з його горла, Пельц заявив, що є недужий. — Поліційного „виводовцу“ Рога засудили на 4 тижні за хабарі. — Іменини польського Михайла закінчились кількома поважнішими родинними „бучами“: зареєстровано побиті голови, шиби та меблі. Крадіжів і вломів, коли вони переведені нормально, навіть не записуємо.

— **Важко перевірити невинність.** Міський фізик з Жовкви д-р Россовський видав лікарське свідоцтво двом молодим Жидівочкам, з яких одній присудив шпиталь, а другій „жовту книжечку“. Вони подали на нього в суд і предложили свідоцтва львівських лікарів, що не лише здорові, а навіть непорочні. Поліції, на яких зізнаннях основувалось свідоцтво фізика, відрекались своїх зізнань. Одначе апеляційний трибунал звільнив д-ра Россовського на тій підставі, що він видав свій осуд у добрій вірі.

— **З людского звіринця.** Карний суд у Львові засудив на протязі дня аж трьох громадян за жеребечий темперамент: мулярa Адамкевича, який пробував доказати, що це він упав жертвою своєї 12-літньої служниці, що спокушувала його до гріха; 19-літнього парубка з Куликова біля Жовкви за використання своєї сили при залицянні у чистім полі; і 20-літнього Мазурка, який за недостачею жіноцтва заспокоював свої пристрасти на звірятах; перший дістав 6, другий 7, третій 5 місяців вязниці.

— **Відгуки воєнних трагедій.** У Зимній Воді, біля Львова, селянин Замойський застрілив свою жінку, тому, що не міг погодитись з фактом, що вона підчас його кількалітньої неприсутности на війні прийняла до хати иншого мужа, Панчука. Замойський бажаючи жити зі своїми дітьми, жив під одним дахом з жінкою, поділивши хату на двоє. Жінка робила заходи, щоби одержати розвід і на цьому тлі виринали непорозуміння з її чоловіком.

— **І це можливе.** У селі Руді, в Раві Руській, трапилась досить виімкова подія: мати залишила в хаті дитину в колисці і вийшла. Коли вернулась, дитини не було і не можна її було віднайти. В околиці кочували цигани і підозріння впало на них. Тимчасом згодом виявилось, що дитину пірвав голодний пес і зїв її на полі.

— **У честь св. Францiска.** Львівські отці бернардини проголосили в своїм костелі місію в честь св. Францiска, італійського богоугодника, який своїм життям дав зразок виімкової простоти та скромности. При цій нагоді вони продають у підсінях костела та закристії ріжні „девоціоналії“ і попали навіть у купецький конфлікт з вуличними крамарями, які розклали перед костелом свої буди. Св. Францiск мусить з неба глядіти із зворушенням на те, як гарно зрозуміли львівські бернардини його науку.

Катастрофи. У Гонконгу підчас тайфуну потонуло 130 рибальчих лодок з 2000 особами. — У Букарешті на аеродромі наслідком пожежі згорів один літак.

— **Кому нині звертають рукопис.** Бувший німецький цісар Вільгельм II. написав нову книжку під досить нескромним заголовком „Проповіди“. До цього часу ні один німецький, англійський та американський видавець не хотять її видати. Видко, що королівський гонорар, якого жадає автор, не стоїть у пропорції до вартости тих проповідей, якими він хоче навернути на свій шлях невдячних Німців та чужинців.

— **Жінки горою.** Остання шведська статистика стверджує, що число жіночих урядовців подвоїлось у Швеції на протязі 13 літ. Перед війною було там 8838 жінок урядовців, а нині є їх 17.177. У тім самім часі число мущин урядовців зросло з 81.275 на 83.156. З иншої статистики виходить що між слухачами університету більший процент жінок здає іспити.

— **Занепад австрійської літератури.** Австрійська преса робить з нагоди книгарського осіннього сезону підрахунок літературних новин і стверджує, що на книгарських полицях в Австрії та Німеччині не появилось ні одно нове імя, ні один новий австрійський талант. Старше покоління авторів представляє 16 творів, а нове тільки 4. Разом 20 письменників в противлежности до 2000 у Німеччині. Ясно, що є це статистика не чисто книгарська, а вже дещо пересіяна через сито: бульварної літератури, популярної, для молодіжі, і на пів безвартної тут не враховують.

— **Шкідливий чарльстон.** Міністерство здоровля в Мексику видало розпорядок, яким забороняє танцювати чарльстон. Читаємо там: „Нежданi та неправильні рухи цього танцю стають причиною серцевої недуги. Мексиканський клімат є, як стверджують лікарі, дуже непригожий для цього танцю. Деякі європейські часописи стверджують, що цей танець має справді звязок з деякими недугами шиї та легенів. Одночасно запримічують, що члени орхестри „джесбенду“ дістають сильної нервової недуги.

— **Біблія Ґутенберґа**, яка була власністю австрійських бенедиктинців у Каринтії, продана нюйорському колекціонерові д-рові Фольбергові за 275.000 зол. Є це найкраще збережений примірник біблії Ґутенберґа на пергаменті і таких є лише 10 у світі. Австрійський уряд, даючи дозвіл на цю продажу, заробив за право вивозу 25.000 зол. Австрійська преса критикує свій уряд, який дозволяє позбуватись таких культурних дорогоцінностей.

— **Світова хроніка.** Соціял-демократи почали видавати в СРСР свій нелєгальний орган „Із Партії“ на гектографі. — У польській державі є в обігу 1,037,297,000 зол., а в цьому білетів польського Банку 550.240 зол. — Французький банк закупив на 100 міліонів золота та срібла між своїми громадянами. — Льойд Джордж вибирається в подорож по радянській Росії як приватна людина. — 8-літній Італієць Петро Мацціні давав кілька концертів на фортепяні у касині в Спа і зачудував своїм майстерством усіх присутних. Бельгійський король запрохав його до свого замку. — Американські журналісти пропонують заснувати окреме місто для літнього відпочинку для всіх журналістів світа, сподіючись причинитись цим до зміцнення мира. 15.000 американських часописів зголосило свою участь у цьому ділі. — Наслідник англійського престола має буцім-то намір женитись з дочкою еспанського короля, бо був довше гостем в еспанській родині. — У Злучених Державах було на протязі останнього року 44.022 засудів за незаконне вживання алькоголю; засуджені заплатили 7 міл. дол. кари.

Памятайте, що всякі збірки на нагробник на могилі І. Франка треба посилати до Центробанку (Львів, Ринок ч. 10. І. пов.) на щадничу книжечку ч. 7910.

Орґанізаційний рух.

Збори УНДО в Раві Руській.

„Свобода“, орган Українського Нац.-Дем. Обєднання, подає:

З ініціятиви меткого народнього організатора п. Любомира Даниловича, який перенісся недавно до нас з Сокаля, відбулися в Раві Руській в дні 20. вересня ц. р. довірочні збори мужів довіря УНДО равського політичного повіту. Присутніх було 72 відпоручників, які репрезентували 39 громад.

Збори відкрив короткою промовою п. Любомир Данилович, після чого до президії зборів вибрано о. Гната Заяця з Любичі Камеральної, інж. Василя Терпилюка з Рави Руської і п. Івана Вітика з Попелич. Реферат про політичне положення, про програму й ідеольогію партії виголосив п. Л. Данилович.

В дискусії над рефератом забирали голос пп.: Терпилюк, Вітик і о. Заяць. Збори приняли до відома й ухвалили отсі резолюції: 1) Зібрані узнають потребу організації на платформі програми УНДО. 2) Зібрані домагаються зміни закону про земельну реформу в тому напрямі, щоб уся земля на території етнографічно українській перейшла без викупу в руки селян Українців. 3) Зібрані висказують погорду усім, що ведуть хрунівську роботу серед народа. 4) Зібрані домагаються привернення давнішого способу вибору громадських урядів та громадських рад. 5) Зібрані домагаються повернення нашого посідання й українського характеру на полі шкільництва. 6) Зібрані обовязуються точно платити народній податок і зорганізувати повіт по інструкції Центрального Комітету УНДО.

На внесення комісії-матки вибрали присутні Повітовий Народній Комітет у такому складі: Любомир Данилович, канд. адв. з Рави Руської, голова, члени: о. Заяць Гнат з Любичи Камеральної, інж. Терпилюк Василь і Чіх Михайло, дир. „Віри“, оба з Рави Руської, Артимець Василь, студ. унів. з Немирова, Лазор Іван господар зі Щирця, о. Козій Кость з Воробличина, інж. Целевич Корнило з Угнова, Сайчук Андрій, господар з Карова і Пушкар Гринь, господар з Вербиці. Відпоручниками на Народній Зїзд у Львові вибрано: з Равщини п. Терпилюка Василя, з Немирівщини о. Козія Костя, з Угнівщини п. Сайчука Андрія.

На день 18. жовтня ц. р. приготовляється всенародне віче з рефератами про земельну реформу й наше сучасне політичне положення під Польщею. Поява одного з наших послів на цьому вічу з рефератом дуже пожадана. **Селянин.**

З чужих видань про Україну.

На днях вийшла у Відні люксусово видана праця доцента українського університету в Празі д-ра Володимира Залозецького п. з. „Gotische und barocke Holzkirchen in den Karpathenländern“. Книжку видала віденська накладня Krystall-Verlag (Wien I. Am Graben 29 a). Ця праця молодого українського вченого присвячена церковному деревляному будівництву на Закарпатті і в східній Словаччині, де автор з фотографічним апаратом у руках мав нагоду кілька літ студіювати мистецькі будови наших церков, дзвіниць, іконостасів, хрестів і т. п. Вислід його праці зібраний у цій книжці, що має 126 таблиць та ілюстрацій у тексті і буде справжньою прикрасою в кожній культурній хаті. Книжка видана незвичайно гарно і приносить богато нового, цінного матеріялу до історії вигибаючого вже нині деревляного церковного будівництва, що залишило по собі дійсно високомистецькі памятники на Закарпатті.

НАДІСЛАНЕ.

За надіслане Редакція не відповідає.

ОПОВІСТКИ.

Український Наддніпрянський хор під управою Петра Єсевського у складі 30 осіб виступає:
Понеділок 4.X. Стрий.
Вівторок 5.X. Стрий.
Четвер 7.X. Львів.
Пятниця 8.X. Львів.
Субота 9.X. Яс...
Неділя 10.X. ...

ковський стакув також на ґрунті утраквістичної школи. (*Голос: Є закон!*) Закон цього точно не означує, а мін. Суйковський домагався ліквідації духовних шкіл — семінарії в Кремінці, жіночої православної ґімназії з бувш. духовної школи і мужеської проґімназії у Дермані на Волині. П. Суйковський вислав туди комісію і домагався мінімально 60 проц годин навчання в польській мові, а тільки 40 проц. лишив для української, і то щойно на майбутнє, аля за то нам спів, як усюди... І де-ж тут пропорція, де-ж закон? Чи панове Суйковські — бо він неодин такий — є в тім, що пишуть, чи в тім, що роблять? Ясно, що по вчинках треба судити людину.

Слова мінстра і практика кураторій.

Мушу ще торкнутись справи нашої делеґації і відповіди, яку щодо народнього шкільництва дав нам мін. Суйковський. На домагання населення і тільки для перевірки в якім напрямку йде шкільна політика уряду наша делеґація під проводом голови пос. Козицького звернулась до п. Суйковського негайно, після його призначення. П. міністр радив вносити письма, обіцюючи їх розглянути та задовольнити. Населення рушилось, тисячі прохань уже лежать. У вшехпольській пресі почалась скажена кампанія. (*Голос: Злазайте вже!*) Коли вам нудно йдіть до буфету, я вам не бороню. На ці прохання кураторія висилає всім такі готові відповіди: „Кураторія Люблинської Округи. Ч. 23781/26. Люблин 9. вересня 1926. До п. Івана Гвоздецького. в Луківці Горішнім, гром. Букова, повіт Холмський, як до першого підписаного на проханні з дня 28. серпня 1926 р. в справі відчинення руської школи. — Там прохали української школи, відповідь каже про руську. — Кураторія не бере на увагу прохання з 28. серпня 1926 р. тому, що не має законної підстави до цього в ніякому законі, а постанови ст. 3 з дня 31. липня 1924 р. (Д. У. Р. П. ч 79 поз. 766) що кажуть про одчинювання шкіл з руською мовою навчання не торкаються, згідно з другим параґ. першої статті цього закону до території шкільної люблинської округи. Куратор Шкільної Округи. Підпис".

А на Волині взагалі не відповідають. У люблинськім воєвідстві на Холмщині та на Підляшші, повисилали скваппо, з нечуваною скорістю всім загальні відповіди, на те, щоби стримати населення від висилки прохань. Це є один із способів контраґітації проти українського шкільництва, яку почала Страж Народова і всі вшехпольські організації в люблинськім, а вшехпольські часописи знали від кураторії про всі ці сільські прохання раніше, як міністерство.

„Інтереси широких мас".

Таким робом знову пропав для української школи один шкільний рік і наші діти мусять його втратити як каліки у польських школах. Коли ви раніше могли виправдуватись тим, що владу має правиця, що ви нічого не в силі зробити, то тепер я питаю тих панів, що голосують за урядом п. Бартеля і урядом, який є їх дитиною: „що ви робите"? Яка розбіжність між вашими словами і вчинками! скільки з вас має мандати „із східних кресів"! що ви перше співали, а що тепер робите?

Далі заявив п. Бартель, що в своїй внутрішній політиці „уряд братиме на увагу реальні інтереси широких мас населення, дбаючи головно про запевнення їм умовин добробуту та заспокоєння їх культурних потреб". Як цей добробут запевнений, про це ми вже знаємо. Господарського поліпшення, яким так хвалиться він. Клярнер не видко на наших землях. Зате далі путається культурну діяльність „Просвіт" і не дається дозволу на їх основання. Нема тих дозволів до цього часу у Горохові, Любомлі, Костополі, Сарнах, Пінську, тому, що є плян зробити там більші польські осередки і притягається енерґійно туди польських осадників з метою створити такі польські осередки для вдержання цієї країни, по націоналістичній стратеґії Прушинських.

(Продовження буде.)

До спільного знаменника.

Обєднанські здвиги соціялістичних партій.

VIII.

З намічених нами пятьох політичних угрупувань, пристосованих до загальних суспільно-політичних течій в Европі, видвигнули ми три угрупування „інтернаціональні": клерикально-монархічне (звязане з римським, взагалі церковним інтернаціоналом), соціяльно-демократичне (пр. належне, розуміється, у нас поки-що в теорії до II. Інтернаціоналу) і комуністичне (складова частина III. Інтернаціоналу). Одно з тих угрупувань (комуністичне), базуючись на територіяльно-міжнаціональній основі, є інтернаціональним в повному того слова розумінні; два инші, не зважаючи на свій більший або менший міжнародній світогляд, спираються на національному ґрунті.

Годиться іще коротко зупинитися на двох останніх (з намічених нами пятьох) угрупуваннях: радикально-демократичному і народницько-соціялістичному, які не мають відповідного інтернаціонального виразника, яких не лише основа, але й центр находиться на рідній землі. Одначе, хоч вони не мають „інтернаціонального" осередку, то всетаки в ширшому розумінні є відгалуженням певних міжнародніх суспільно-політичних систем. Спільним ґрунтом цих двох угрупувань є демократизм, очевидно, з деякими ухилами й застереженнями (нпр. партія „Нар. Волі" стоїть на становищі „пролєтарської демократії"). Відріжнє їх розуміння націоналізму й соціялізму. Зрештою, про це згадувано вже в попередніх статтях.

Осередком національного радикально-демократичного угрупування є теперішнє Українське Національно-Демократичне Обєднання. З моментом кристалізації клерикально-монархічних гуртків серед нашого громадянства і обєднання їх в спільну організацію, відійде від УНД-а деяка частина членів — так, що тим чином у ньому остане тільки елемент радикально-демократичний, тісніше обєднаний під оглядом організаційним. УНДО стане тоді чисельно слабше, менше, але за те сильніше своєю суцільністю, з більшою свободою рухів. Будучи соціяльно-проґресивною і національно-безкомпромісовою організацією, змагаючи до того, щоби всі установи українського народу мали виразний, ядерний національний характер, УНДО зможе тоді найкраще сповнити своє завдання.

Радикально-демократичне угрупування вправді не має відповідного „інтернаціонального" виразника, не може навіть з огляду на свій соціяльний склад належати до трансцендентального „буржуазного інтернаціоналу", одначе всетаки воно находить деяке споріднення з великими демократіями европейського Заходу, з демократично-поступовими і ліберальними партіями.

Найбільше трудношів справляє народницько-соціялістичне угрупування, до якого в загальному зараховуємо істнуючі у нас партії: соціялістично-радикальну, „Сел. Союз" і партію „Нар. Волі". Коли порівнювати ці партії з відповідними польськими політичними угрупуваннями, то „Народня Воля" відповідає НПХ (Незал. Партія Хлопська), „Сел. Союз" в загальному „Хлопському Союзові" Бриля і Домбського, а для нинішніх соціялістів-радикалів не находимо порівнання.

Нинішня соціялістично-радикальна партія є одночасно і соціялістична, і націоналістична. Одночасно є вона в незгоді з соціялізмом і націоналізмом, і вкінці з своїми власними членами. Як це не дивно, але факт зостається фактом, що тоді, як в УНДО входить головним чином середняцький селянський елемент, до радикалів належать здебільшого заможні селяне (сільські дуки), за винятком Покуття, де радикалами по традиції називає себе значна частина богатшого й біднішого селянства. Величезна більшість соціялістично-радикальної партії з соціялізмом безумовно не має нічого спільного, — навпаки — є це елемент наскрізь національно-демократичний. Можна сміло твердити, що в соціялістично-радикальній партії є й такі, навіть передові члени, які зовсім сміло можуть сидіти на ундівській правиці. В склад теперішньої радикальної партії загнало їх якесь непорозуміння або „гріхи молодости" (себ-то обставина, що вони в молодости назвали себе радикалами), або вкінці особиста антипатія до деяких ундівських діячів.

Анальоґічне явище стрічаємо і в „Селянськім Союзі". Там маємо елемент народницький, але національно-демократичний, елемент чисто ундівський, маємо й елемент соціяльно-демократичний, який тільки тому там найшовся, що соціяльно-демократична партія є нечинна, і вкінці елемент лівий, зближений до народовольців, сельробівців чи инших лівих угрупувань.

Найбільш однородною світоглядово є поки-що партія „Народньої Волі".

Стопити ці три партії в одно народницько соціялістичне угрупування — це було би значне досягнення, великий крок вперед на шляху кристалізації наших внутрішньо партійних відносин. Очевидно, перед тим слід би перевести перевірку складу поодиноких народницько-соціялістичних партій, відсилаючи свої правіші елементи до радикально-демократичного угрупування, а лівіші просто до комуністів.

Центр, який остав би з трьох, тепер істнуючих партій, міг би створити одну народницько-соціялістичну партію, просто партію національних соціялістів. Але тоді „Народня Воля" мусілаб перейти ще глибше національну еволюцію, як це сталося досі. Така партія національних соціялістів, малаб певний ґрунт в нашому малоземельному й беземельному селянстві й біднішому ремісництві, тоді дійсно вона булаб клясовою партією не формально, але й фактично. Тоді вона мусілаб обороняти інтереси тієї кляси, організувати професійно-сільську бідноту, освідомлювати її національно і соціяльно, напра-

Чи гра є вказана?

Відома річ, що чим більшу культуру має нарід, тим більше розвинена в нього потреба гри та закладів. Ніде більше не грають як в Англії.

На перший погляд може це видатись дивним, одначе подумавши ближче, можна найти глибші причини цього явища. Освічена суспільність може про кожну справу виробити собі ясний погляд і відріжнити один рід гри від другого.

Гра, про яку тут хочемо сказати, має тільки спільну назву з азартними грами, які деморалізують людей і нищать їм нерви. При цих грах можна багато втратити, а шанси на виграну є малі і завсіди припадкові. Зате при закладах у великій мірі також при клясовій льотерії є деяка частина виграних шанс у деяких межах означена та незмінна. Коли нпр. хтось купує 10 льосів польської державної льотерії, тоді може майже з математичною певністю сподіватись, що виграє пять з куплених льосів, тому, що кождий другий льос виходить, а грач одержує бодай половину вкладки назад.

Так само можна обчислити шанси більших і головних виграних. У польській клясовій льотерії порівняно мала вкладка у відношенні до численних шанс виграної складений дуже корисно. У цій льотерії значна частина вкладок забезпечена для грача, а тільки дрібна їх частина йде на риск на більші та головні виграні. Інтеліґентна людина може легко собі це обчислити і допомогти щастю цією незначною ціною. Бо щастю треба інколи допомогти, тим більше, коли ця поміч обмежується лише до невеличкого вкладу коштів. Щороку чимало осіб виграє при кожній льотерії якусь постійну та точно означену скількість головних нагород і доходить таким робом до деякого рівня заможности, инші, завдяки цьому припадкові ратують себе від нужди і завдячують йому може на все життя свою матеріяльну забезпеку.

Практика каже, що є доцільним:

1) Не ставляти все на одну карту, купуючи в одній льотерії багато льосів і покушуючи таким робом щастя, з метою, щоби в цій одній льотерії або в одній касі здобути виграну. Кождий грач нехай згідно зі своїм маєтковим станом купує льоси і додержується якоїсь тяглости та послідовности. Найкраще грати на 4 числа і то залежно від відношень на 4 цілі, 4 половинки або 4 чвертки одного льосу.

2) Кождий грач повинен зазнайомитись з пляном гри, щоби пізнати принципи державної льотерії. Маючи спромогу пізнати инший плян гри, слід вирівняти відношення вкладки до шанси виграної, беручи головно на увагу загальну скількість льосів. Польська державна клясова льотерія має загально тільки 80.000 льосів.

3) Слід вибирати контору, де є якнайбільша сума виграних. Такою конторою, яка є найбільшою і найщасливішою конторою в краю є „Надія" у Львові, при вул. Сикстуській 6. Найбільше виглядів на виграну можна мати очевидячки там, де є найбільше льосів. Хоча головна виграна не йде за даним місцем, одначе згодом якнайбільше щастя матиме таке місце, де є найбільше льосів. Це факт: чим більше льосів, тим більше шанс виграної. Така є статистична аксіома, добре відома кождому грачеві.

Польська красва льотерія є державною інституцією і це є запорукою, що не може бути й думки про використування публики.

Роздумавши над усім тим, можемо зі спокійною совістю відповісти на питання поставлене в заголовку: „Чи гра є вказана?" дати потверджуючу відповідь, приноровлюючись до поданих тут практичних вказівок. (ч)

тяжких національних і особистих пережиттях — не тратить посивілий діяч своєї неамордованої енергії. У Відні закладає основи нового наукового огнища — творить Український Соціольогічний Інститут, видає новими виданнями свої давніші праці з історії України, а що важніше, розпочинає нову блискучу роботу — пише велику наукову історію української літератури.

По повороті на Україну продовжує наш ювилят усі ці роботи, а рівночасно, ставши на чолі історичної секції Всеукраїнської Академії Наук, відновлює в лоні цеї секції зліквідоване більшовицькою владою Українське Наукове Т-во з усіми його органами (Записки, збірники й журнал „Україна“). В короткому часі осягає Грушевський в Академії просто блискучих результатів, зробивши з своєї секції найдіяльнішу, найпродуктивнішу наукову установу. І знову, вірний своїм соборницьким змаганням, притягає до роботи в секції галицько-українських учених, а також організує окрему комісію Західньої України для вивчення полишених за межами Радянщини українських територій. Знання, енергія й роботящість роблять з Грушевського одинокого кандидата на президента Української Академії Наук і ми певні, що вже в недалекому часі він обійме провід над Академією.

От у коротких словах образ 40-літньої трудової діяльности М. Грушевського. Сьогодні про неї говоритимуть у золотоверхому Києві не тільки громадяне Великої України. І наша Мала Україна — Україна Західня матиме на святі своїх представників, що зложать низький поклін великому українському Мужеві й від вдячної Йому Галичини.

В. Дорошенко.

Проф. Бідльо про М. Грушевського.

У відомому щоденнику „Прагер Пресс“ (ч. 297. з 29. вересня ц. р.) поміщена статтяя проф. І. Бідля, присвячена ювилею М. Грушевського, прикрашена портретом Ювилята. В статті схарактеризована багата наукова, літературна й політична діяльність, а з окрема представлена праця Грушевського на науковому полі у Львові. Автор спиняється докладніше на 8-томовій „Історії України-Руси“, яка „належить до найбільших і найзамітніших праць історичної літератури цілого світу не тільки ізза свого обєму і богатства матеріялу, але також наслідком свого знаменитого оброблення, своєї концепції, широкого погляду і незвичайної наукової ясности“. Проф. Бідльо називає працю Грушевського твором, що відповідає сливе всім вимогам модерної історіографії. Це не одностороннє змалювання політичної історії, але образ історії культури в повнім значінні того слова, в якій політична історія є тільки одною стороною історії загальної. Характеристичні для концепції і синтези Грушевського є особливо томи V. і VI., бо в них змальовані основно соціяльні, адміністративно-правні, церковні, господарські і культурні відносини, що панували в українських землях від 13. до 17. століття. Це часи, в яких, як каже Бідльо, розвинулися питоменности Українців, що зрештою язиково ріжнилися все від инших руських.

А дальше пише проф. Бідльо дослівно: „Грушевський, що написав свою працю в національно-українськім дусі, аби послужити українській окремішности, лишився одначе в цілому незвичайно обєктивним історіком. І саме ця його обєктивність спричинює, що фаховець, який хоче можливо докладно пізнати історію українського народу, приходить зі студією „Історії“ Грушевського до переконання, що **нинішнє становище Українців як самостійної нації є природним наслідком особливого історичного розвитку країв, які вони замешкують.** „Історію“ Грушевського можна тому добре порівняти з працею Палацького „Dějiny národa českého“: оба твори писані з патріотизмом, але оба базують на науковій обєктивности й відповідають якнайдальше йдучим науковим вимогам. Тому не диво, що „Історія“ Грушевського мала кольосальний вплив на поступ і розвиток української національної свідомости“.

Проф. Бідльо переконаний, що булоб вельми вдячною темою порівняти Грушевського з Палацьким, особливо з погляду організації української наукової роботи шан. Ювилятом. Йому завдячує і Наук. Т-во ім. Шевченка у Львові і Всеукраїнська Академія Наук у Києві свою визначну діяльність на полі науки.

Схарактеризувавши коротко політичну діяльність Грушевського в часі української державности, на оцінку якої ще час, професор Бідльо ставить високо в заслугу проф. Грушевському те, що він вернув на Рад. Україну і взявся до організації наукової праці серед дуже тяжких обставин. Імпонуючо виглядає науковий журнал „Україна“, що виходить під його редакцією, дуже вартісна й оригінальна є його „Історія української літератури“, що вийшла досі в чотирьох томах. Побажавши шан. Ювилятові ще багато здоровля і поправи відносин, серед яких приходиться йому працювати, проф. Бідльо кінчить так свою статтю:

„Значіння й заслуги Грушевського оцінено в Чехословаччині вже давно (1914), коли його іменовано закордонним членом „Корол. Чеського Наук. Товариства“. В 1919 р. іменовано Грушевського членом „Чеської Академії Наук і Мистецтв“. Думаю, що його тішилоб не менше, якби його популярна, вже нераз друкована „Ілюстрована історія України“ появилася також по чеськи. Для обопільних взаємин між Українцями й Чехословаками булоб це вельми корисно“.

Український Науковий Інститут.

(Від нашого кореспондента.)

Берлін, 28 вересня 1926.

В жовтні ц. р. засновується в Берліні заходами „Українського Товариства допомоги біженцям у Німеччині“ Український Науковий Інститут, якого потреба здавна вже відчувалася.

Ця нова українська наукова інституція на чужині, а перша у Німеччині має служити інтересам розвитку науки українознавства, даючи змогу українським науковим силам працювати в такім світовім осередку наукового життя, як Берлін, з його богатими науковими установами, бібліотеками й музеями; вона має допомагати встановленню духових взаємин між українськими й чужими науковими колами, передовсім з німецькими, а далі взагалі зі західно-европейськими, та інформувати ці кола про розвиток і досягнення науки українознавства. Взагалі Інститут має стати українським науковим центром для власної еміґрації і для тих чужих кол, що інтересуються українською наукою й культурою, й подбати про зібрання, упорядкування й приступлення відповідного наукового матеріялу про Україну.

При Інституті засновується такі науково дослідні катедри: 1—2) історії України (зокрема ще історії української державности й історії соціяльних, економічних і культурно-громадянських відносин на Україні), 3) історії релігійних і взагалі духових течій на Україні в звязку з такими течіями серед инших славянських народів, 4) українського мистецтва, 5) народнього господарства України, 6) історії українського права, 7) української мови й письменства, й 8) українського фолькльору й етнографії. На ці катедри запрохані українські вчені-фахівці, які володіють принайменше двома европейськими мовами, а на директора Інституту професор Українського Університету в Празі Дмитро Іванович Дорошенко. Побіч тих звичайних членів Інституту передбачені також і будуть в міру потреби покликані надзвичайні члени з поміж наших визначніших учених у краю й на еміґрації.

Діяльність „Українського Наукового Інституту“ в Берліні має виявитись перш за все в орґанізації систематичних курсів і окремих відчитів німецькою мовою з ріжних галузів українознавства для німецької публики, й українською — для українських студентів, що вчаться по вищих школах у Німеччині. Задля цього лектори відвідуватимуть міста, в яких скупчені більші кольонії українського студентства (як напр. у Ґетінґені, Кілю, Еберсвальде і т. д.

В Інституті будуть улаштовуватись спеціяльні наукові засідання з читанням доповідей і рефератів членів Інституту, як українською, так і німецькою та иншими чужими мовами. Інститут має видавати свої „Записки“ (Mitteilungen), де міститимуться праці його членів та співробітників з обсягу українознавства та сумежних з ним дисциплін. Праці ті будуть друкуватися українською мовою з короткими резюме в німецькій або иншій західноевропейській мові, а також німецькою, анґлійською, французькою й російською.

При Інституті буде уладжена окрема наукова робітня з потрібними для цього науковими засобами. Щоб вобразувати нових наукових робітників, має бути при Інституті заснованих кілька стипендій щоб дати змогу тим українським студентам, які вчаться в Німеччині, студіювати також українські предмети під керуванням професорів Інститута.

Покищо засновуться лише частина намічених у програмі науково-дослідних катедр, а саме обидві катедри історії, історії релігійних і взагалі духових течій — на Україні та українського мистецтва. Заснування дальших катедр, як і взагалі виконання програми Інститута в усій її цілости, буде залежати від матеріяльних коштів, якими розпоряджає „Українське Товариство допомоги біженцям“. Ці кошти на разі дуже скромні й тому Управа Товариства робить усі заходи в справі придбання фондів і звертається рівночасно з окремим закликом до українського громадянства, щоб воно своїми жертвами допомогло Українському Науковому Інститутові в Берліні розвинути як найширше намічену ним працю й лекше досягти поставлених в його програмі цілей.

Треба сподіватися, що українське громадянство щиро привітає й підтримає нову інституцію, що має для нашої справи не тільки чисто наукове значіння й повинен зробити велику роботу в напрямі навязання зносин з західною Европою й поширення правдивих вістей про Україну.

*) В. ч. 216. „Діла“ подали ми на основі приватних листів вістку про оснування Українського Дослідного Інституту. Сьогодні містимо на цю тему докладний допис нашого берлінського кореспондента. — *Ред.*

Польський магараджа і його чури.

Промова посла Павла Васильчука, виголошена 24. вересня 1926 р. на пленумі сойму підчас дебати над бюджетовою провізорією на IV. квартал.

(Продовження.)

Натомісць уже зовсім білими нитками шиті обвинувачення під адресою мін. Суйковського щодо замкнення польських шкіл. Питаю — шкода, нема ані одного міністра, бо вже головні риби говорили... (*Голос: Риби не мають голосу. Инший голос: Ще Окунь буде говорити Веселість*). Отже нехай уряд викажеться для цікавости отворенням хоч одної української народньої школи за час своєї діяльности. Діяльність мін. Суйковського піддала гострій критиці соймова правиця, а я мушу піддати її також не менше гострій критиці з иншої точки погляду, мушу вияснити фактичний стан справи. (*Голос на лавах меншостей: Не реабілітуєте його, бо ще готові взяти внесення назад.*). Отже ні одної української школи, ні народньої ні середньої, теперішній уряд і мін. Суйковський не отворив.

Зате правдою є, що ніхто инший, як мін. Суйковський, член кабінету п. Пілсудського-Бартеля, відмовився видати концесію на приватну українську гімназію в Берести, гімназію приватну за наші гроші. Пригадайте собі, панове: 10 років тому, чи трохи більше, перед 1914 роком, перед світовою війною — який би то піднесено крик у вашій пресі! Я ще до того вернуся: чим ви були і чим тепер ви. Це порівнання, цей рахунок совісти мусимо зложити перед тою трибуною, перед широкою суспільністю, бо пересічний громадянин того не знає; ви затроюєте його ідою вашої тенденційної преси, чого не знаю в инших державах. Признаюся, що я думав, що з приходом Пілсудського до влади прийде до змін. Я думав, що історія людини тої міри, що Пілсудський, що тільки витерпів за постійність у своїх ідеалах, які уважав за святі, приведе до змін, як не у всім, то принайменше в ділянці шкільництва. Адже це ті „А“, які признано вже в цілому світі, навіть Муринам. Но — а ми ще біді і ніби „брати“. (*Посол Бєлацький: Славяне і християне*). І християне до того, але всеж таки схизматики, ви того не розумієте.

Знищення українсько школи.

Ми домагалися передовсім знесення утраквізму. Пос. Стронський тут довго розводився на тему недодержання закону мін. Суйковським. Також п. Здзеховський. В чомуж то п. Суйковський не додержав закону? Саме я крикнув з м'сця, що нас ошукано так само, як ошукував Стан. Грабський. Чому? Стан. Грабський викривив навіть такий несправедливий закон, яким він був, він ужив тексту статей закону, що вводив в основі утраквізм, в напрямі польонізації істнуючих українських шкіл. В тому було його ошуканство, в тому його зловживання...

Маршалок: Пане после! Я прикликав вас учора за цей вислів до порядку. Я думав, що ви його сьогодня не вжиєте. Видно, що ви вживаєте його тільки тому, що надаєте тому вислову инше значіння. Прошу не вживати того вислову. (*Голос: Введення в блуд*).

Пос. Васильчук: Нехай буде введення в блуд. Це не змінює змісту, а панове мабуть це розуміють. Фактом є, що в деклараціях воля українського населення в справі шкільництва була сфальшована п. Ст. Грабським: ми це доказали і можемо кожної хвилини служити доказовим матеріялом, маючи відписи цих декларацій. Фактом є, що примоволено такий терор і вжито таких хитрощів, на які ніякий инший вирафінований мозок крім п. Стан. Грабського не міг би спромогтися. Мене це дивує. Бо є це одно з двох, або: наївність, тенденційність, або може не дуже великий доказ політичного розуму п. Здзеховського, коли він всупереч з правдою каже, що „місцеве населення приняло двомовні школи прихильно, чого найкращим доказом має бути те, що вже в 1925 р. не було ніяких прохань родичів у волинській кураторії та львівській і ні одного рекурсу проти постанов кураторії з Волині“. Правда, не було ніякого рекурсу, бо ми сказали собі: коли уряд, коли міністр освіти не виконує законів і робить з документами, що йому забагнеться, то нема чого вносити р курсів.

„Пошана“ законів.

Тут тільки ми ствердили документально як польські уряди додержують обовязуючих їх законів. У той час навіть не варта було про це балакати, бо п. Грабський заявив у живі очі: шкільний плебісцит я поведу, а не ви. І тому неправдою є будьщо, що населення згодилось на двомовну школу, а правдою є, що населення виступає проти неї і проти польської. Є численні випадки саботажу та бойкоту польської школи і є донині ще кари за це. Не пригадую собі, як називалось це село, з приводу якого ви скинали перед війною стільки крику. (*Голос: Вжесьня!*) Так. Вжесьня. Тепер у нас тих Вжесьнів є десятки. (*Голос: У котрім місті і котрім селі*). Тільки ваша преса все перекручує. (*П. Тарашкевич: У кожнім селі і кожнім.... Пос. Мантурис: А ви вбивали учителів. Пос.... А ви вбиваєте дітей так як у Вжесьні?*) Но не вбивають...

Той сам п. міністр Суйковський, якого такі ліберальні, як масонські, революційні і реформаторські цитати з творів відчитував пос. Стронський, той сам п. Суй-

яла безліч зморщків на гордому чолі, але може ще більше насталила Його духа й запалила любовю до всевідданої, невсипущої праці для того велитня, якого волю Він сповнює.

Воля народу була тим огненним стовпом і провідною зорею, що вела Його по всій Україні, що заставляла всюди гуртувати людей до праці, творити, здвигати в поті чола, часто без надії на моральну відплату, на подяку. Хоч з другого боку слід зазначити, що під тим оглядом доля милувала Його, бо — згідно з правдою — слід ствердити, що й тут шан. ювилят є винятковою постаттю. Бо поправді жаден з українських діячів не втішається такою загальною пошаною, як проф. Грушевський.

Воля народу водила шан. Ювилята по всій українській землі. Він всеукраїнець, єдиний чоловий новітній Українець не лише щодо обсягу своєї широко - діяпазонової праці, але й щодо територіяльної розтяжности. Родився він у Холмі, виростав в Ставрополі на Кавказі і у Владикавказі (на Кавказі), вчився в гімназії в Тифлісі, відбував студії на університеті в Київі, професорував у Львові, поширюючи згодом з цих двох українських осередків свою діяльність на всю Україну, на весь український народ без огляду на кордони, а навіть без огляду на моря і континенти. Працював у всіх органах української національно-політичної думки, починаючи від „Діла“ (де видрукував перше своє оповідання „Бех-аль-Джугур“), „Правди“ і „Зорі“ в Галичині, а кінчаючи громадськими органами, науковими, літературними і політичними в Київі, Одесі, і поза межами України.

Твердою для шан. Ювилята була воля народу, персоніфікована Ним самим, — твердою була Його воля у відношенні до инших. І ця твердість, навіть деспотичність була основою і запорукою успіху праці Його і Його співробітників. Без вагань і компромісів йшов Він до наміченої мети, не оглядаючись на ніщо й на нікого, поширюючи варстати праці, притягаючи людей, навязуючи зносини з визначними і впливовими представниками инших громадянств.

Проф. Грушевський як історик є не лише відтворцем минулого української нації. Також як політик, як громадський діяч, як суспільно-політичний ідеольог і практик продовжує він традицію, виходячи з федеративних ідей Кирило-Методіївців і Драгоманова. Одначе будучи автономістом, а опісля федералістом, Він не був противником самостійности і незалежности. Він був тільки противником сепарації, бажаючи, щоби незалежність не виростала виключно тільки з негативного ґрунту сепарації, але була витвором органічно-творчих змагань української нації. Будучи противником дрібничковости, а виразником принціпіяльности і послідовности. Він головну вагу звертав на самочинність, на власні сили і на органічність праці. Тому то був Він усюди сущий, в кожній справі, на кожній ділянці, в кожному осередку, де йшло про українську справу, де здвигано будівлю, або можна було здобути моральний чи инший матеріял для неї.

Проф. Грушевський на протязі 40 літ був всевідданим слугою народу, якого волю сповнював, слугою народу, якого безнастанно тягчув на вершини нації, бо „Українці мусять стати нацією, коли не хочуть зостатися паріями серед народностей“. Слуга народу, який бажає бачити свого володаря, свого господаря, не залежним парієм, гельотом, але самостійним чинником у великій сімї народів. Слуга народу, „духовный Человѣкъ“ скажемо — користуючись словами Сковороди — який в своїй діяльности не знає ніяких перепон.

З руїн минулого, з могил і памяток видобував він дорогоцінні елементи любови батьківщини, посвяти і праці для неї, щоби ними загріти зледоватіле покоління, наблизити його до великого моменту і зробити гідним величної хвилі воскресення. Праця стала релігією Його життя, а гордість, самопошана і твердість — основними признаками тієї могутньо сконструованої, з твердого каменя витесаної постатті, від якої тінь паде на вчора, на нині й на завтра. Проф. Грушевський ніколи не понижався і не покорився. Навіть колиб це було потрібне для великої справи. Вернувши з еміграції, Він не схилив голови перед новою владою України. Він по довшому часі, коли переконався про її корисну працю в богатьох ділянках українського національного життя, віддав „кесарево — кесареві“.

Завтра в золотоверхому Київі, в духовій столиці всієї України шануватимуть 40-ліття важкої, всебічної і повної посвяти праці проф. Грушевського. В тій хвилі наші думки ширятимуть біля Його достойної Постаті, дорогої для кожного Українця. В тій хвилині і ми будемо духом з Ним, зеднаємося з великим Духом Нової України, зі слугою народу і виразником його сконденсованої волі.

ф. Федорців.

Всеукраїнське свято.

(Ювилей акад. М. Грушевського.)

В Київі велике свято української науки й культури:

Всеукраїнська Академія Наук справляє ювилей 60-ліття життя акад. Мих. Грушевського й 40 ліття його літературної, громадської й наукової діяльности. Свято це—радісний день для цілої соборної України, бо дійсно, хто з наших теперішніх діячів більше заслужений перед цілою українською землею, як акад. Грушевський? Нема ніодного імени, що булоб голосніше, відоміше по всіх закутинах України над імя Грушевського. Скрізь здавна вже зробилося воно синонімом українського руху, сталося синонімом визвольних змагань України. Грушевський ще за життя свого увійшов до пантеону великих мужів України й тільки хіба туподумство й злоба можуть це заперечувати, можуть не признавати заслуг його для нашої нації. Але ці заслуги самі говорять за себе й їх не може не оцінити навіть політичний противник ювилята.

Вони бо вже давно записані в книзі битія українського народу й сьогоднішнє свято не виводить їх на світ, а тільки стверджує прилюдно, урочистим способом усю їх велич. Цеж не заслуги звичайного собі чоловіка, котрі треба спомянути для самого тільки годиться, щоб ушанувати працівника на рідній ниві, щоб дати йому тиху відраду, що громадянство на нього не забуло. Ювилей акад. Грушевського — це радість всенародня, радість усієї нації, що вона має, що серед неї появився муж міри небуденної. Радість з того, що нація живе й житиме до віку, мавши таких діячів.

Писати про М. Грушевського — хіба можна в одній, короткій часописній статті? Його діяльність на кожному полі вимагає окремої монографії: Грушевський — історик, Грушевський—організатор наукового життя, Грушевський — громадський діяч, політик, публіцист, навіть белетрист. Бо во істину многостороння й всеобіймаюча була діяльність нашого славного ювилята. А над усією великосторонністю цеї діяльности його знімається і веться одно змагання, що переходить червоною ниткою в усім його сороклітнім труді, що само заслугує на окремий розгляд: його змагання до соборноти, його всеукраїнство. І це змагання не було тільки теоретичним, це не абстрактний висновок кабінетної праці, ні—це ідея жива й свідома, яку її носій і визнавець здійснював у практичнім, живім житті з незломною волею, енергійно й послідовно. Ця то ідея присвічувала Грушевському, коли він ішов у Галичину на катедру історії України, коли закладав тут огнище української науки і культури, нею водився він, кидаючись у вир галицько-української політики. Не дати розійтися в ріжні сторони потятим кордонами українським землям, скувати їх в одно, усвідомити потребу боротьби за інтегральність усієї батьківщини — ось був ідеал, що присвічував Грушевському в його роботі в бувшій австро-угорській займанщині. Во время люте для Наддніпрянської України будував Грушевський твердиню українства в Галичині, змагаючи сотворити тут справжній Піємонт для цілої України. Тут, у Львові, продовжував він започатковане 50 літ тому діло Драгоманова, котрий голосив, що Галичина напевне вивезе український віз, тільки треба вичистити її авгієві стайні. І коли Михайло Драгоманів, чистячи ці стайні, казав: я руйную, а ви будуватимете на розчищенім мною ґрунті, то власне тим, що узявся енергійно, з цілою посвятою за цю будівничу роботу в Галичині, був саме його іменник, Михайло Грушевський, „Михайло Галицький 2-й“. І чи треба перечислювати, що й де саме на цьому галицькому ґрунті будував Грушевський? Цеж знаємо ми всі. Хто, як не він, сотворив українську науку в Галичині? З мізерного, ледві шкутильгаючого Товариства Шевченка, покищо на папері тільки перетвореного в Наукове, тільки Грушевський зробив славне на цілу Україну й відоме у наукових кругах цілого світа огнище української науки.

Грушевський обєднав коло Наукового Т-ва всіх старших робітників а крім того як професор університету й провідник Т-ва зібрав круг себе цілу плеяду молодих учених, головно своїх учеників. І коли тепер дехто з них розійшовся в поглядах наукових і суспільно-політичних з своїм учителем, то це не міняє справи й не зменшує заслуги вчителя: факт зостається фактом, що Грушевський утворив у Галичині цілу школу істориків.

Та Грушевський не тільки сотворив науку в Галичині, він заложив і помічні її органи. Бібліотека й Музей при Науковім Т-ві йому саме завдячують своє повстання і за його проводу в Т-ві найкраще розвивалися. А вже вінцем всеукраїнської наукової діяльности Грушевського є його 8-томова Історія України, праця, якої досі український народ не мав. Як би Грушевський нічого не зробив більше поза своєю Історією України, то й тодіб імя його величав во віки український народ. Адже в розвитку й уґрунтуванню самостійницького ідеалу нації саме історія її минулого має величезне усвідомлююче значіння. Без того нація ще не нація, а етноґрафічна маса. В розвитку саме національної свідомости української маси — історичні праці Грушевського відограли й відограють першорядну ролю і в Галичині і на Великій Україні. І то саме праці, що охоплюють цілість історичного життя — велика компендія, доведена досі до 8-ми томів, загально приступний „Очерк“ у російській мові й популярна „Ілюстрована історія України“.

Та Грушевський не обмежувався самою тільки наукою. Він сягав і далі, творив і инші культурні огнища. Завдяки його ініціятиві й енергії повстала у Львові в 1899 р. відома видавнича фірма: Українська, чи як вона спочатку називалася, Українсько-руська Видавнича Спілка, яка, можна сказати без пересади, сотворила у нас красну й популярно-наукову літературу. Він же був основником і найкращого на всю Україну журналу „Літературно - Науковий Вістник“ (1898 р.), що обєднав кругом себе дійсно всі літературні сили цілої України і відіграв величезну ролю в розвитку нашого письменства взагалі.

Рівночасно бере Грушевський живу участь у громадському життю Галичини: при його безпосередній участи повстає національно-демократична партія, яка мала на ціли обєднати всі живі громадські сили української Галичини для позитивної реальної роботи. І Грушевський увесь час пильнував, щоб ця партія кермувалася інтересами цілої України, їх мала на увазі в своїй політичній діяльности.

Велику ролю відіграв Грушевський і в розвитку українського шкільництва в Галичині. Досить пригадати його боротьбу за український університет, а далі участь у Шкільнім Краєвім Союзі. Грушевському між иншим завдячує своє оснування Академічний Дім, для якого знайшов він засоби на Великій Україні. Нарешті з цілию поширити з Галичини на Велику Україну національну свідомість, уладжує він „Українські Наукові Курси“ у Львові в 1904 році, на котрі зїхалися й українські студенти вищих шкіл Росії, щоб потім рознести у всі кутки України зерна української національної свідомости вже не стихійної, а уґрунтованої науково.

З моментом, коли під ударами 1-ої революції, стали рватися царські пута на Великій Україні, Грушевський звертає свою увагу й туди, намагаючися там — на ширшому ґрунті повести ту саму роботу, яку досі провадив у Галичині. І теж із одною й тою самою ідеєю — не дати велико-українському рухові замкнутися тільки в рямцях самої російської України, — звязати рух там із рухом галицьким, — не допустити витворитися двом культурно-національним типам. З цією між иншим метою переносить Грушевський в 1907 р. „Літературно-Науковий Вістник“ до Київа, щоб мати там, у серці України, провідний всеукраїнський орган.

Від 1905—6 рр. Грушевський працює рівночасно й тут і там: і над Дністром і над Дніпром. Подібно як у Галичині, так і на В. Україні бере живу участь в організуванню української демократичної партії, на взір галицької н. д., впливає на організацію й політику українських громад у Державній Думі. Для широких українських мас утворює популярну пресу („Село“, „Засів“), закладає спеціяльне видавництво популярної літератури („Лан“), закладає по всій Україні (Київі, Харкові, Катеринославі) українські книгарні, переносить до Київа „Українську Видавничу Спілку“ і т. д. А при всій цій жвавій громадській роботі веде не менше енергійну наукову, засновуючи в Київі на взір львівського — „Українське Наукове Товариство“, що від 1908 р. розвинуло дуже діяльну роботу під гаслом соборности, обєднуючи й тут всі місцеві сили та притягаючи й робітників із Галичини.

Як далеко йшов Грушевський у своїм змаганню піддержати скрізь і всюди єдність Галичини й В. України, свідчить і те, що у всіх виданнях, що виходили під його проводом, додержується він виробленого в Галичині правопису. Це може на око й дрібний факт, але безперечно характеристичний.

Всю цю бурливу діяльність перервала на якийсь час світова війна й увязнення та заслання в глиб Росії. Але невдовзі Грушевський знову при праці. Відновлює діяльність київського Наукового Т-ва, розвиває публіцистичну діяльність по російських часописах та в московській „Украинской Жизни“, не даючи завмерти українському рухові. Революційна буря виносить Грушевського знову на чоло цього руху. Історик України стає до державної роботи, проявляючи й тут просто неймовірну енергію й роботящість.

І коли сувора доля відірвала його від державної творчости й кинула на еміграцію, то й тут — по